

ՏՆՕՐԷՆ ԽՄԱՐԴԻՐ

ԽԻ

ՊՈՏՈՒՄԱՆԱՏՈՒ

ՆԻԿ. Մ. ԹԻՒՆՊԷՆՏՆԱՆ

ԽՄԱՐԴԱՏՈՒՆ

Պատկերա Բերդնայե Բաղր
Խրոթ Խաչի զէմը Խաչուր քո-
ղոց Թիւ 13

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

— ԽՈՒՄԻՐԻ 20 ԳՐ. ԱՐԾԱՐԻ —

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ուկրաինա

Կ. Պոլսոյ համար

Տարեկան 400

Վեցամսեայ 50

Եռամսեայ 25

Դատարան, Արտար-
ձանաց ե կաթնատար երկ-
րի համար թղթատարու-
թեան ծախքը բաժանոր-
դաց վրայ է :

ՀՆՈՒՍԱԳՐԱԼՈՒՐԲ

Հանդիս 22 նոյմ.

Այս առաւելութեան թայմը
Խաչուրական յօդուած մը կը
հրատարակէ Թուրքիոյ կացու-
թեանը վրայ, յորում Բ. Դրան
գործադրել սկսելիք բարենո-
րոգմունքը յիշատակելով ու
թուելով, սա եղբայրացութեանը
կ'հասնի թէ, արդի օտմ. նա.
խարարութեան բռնած ընթաց-
քը Անգղիոյ կառավարութեան
գոհացուցիչ կ'նկատուի, «Բայց
և այնպէս, կ'յաւելու թայմը,
հարկ պիտի լինի ապագային որ
Սըր Լէյարտ հաստատութիւն
և վճարական լեզու մը գործածէ
Բ. Դրան հետ իր ունեցած յա-
րարեութեանցը մէջ »

Հնդկաստանի փոխարքայ
Լորտ Լիթթլըն կառավարու-
թեան հեռագիր մ'ուղղած է,
որով կ'ժամուցանէ թէ, 40րդ
հեծելազունքը անբաւական ե-
ղած է պատերազմին մէջ կրած
կորստեանը և իւր մէջէն բազ-
մաթիւ մարդոց հիւանդանա-
լուն պատճառաւ, փոխար-
քայն կ'ըսէ թէ սոյն հեծելա-
զունքը կրնայ Անգղիա կանչ-
ուիլ, և թէ իրաց վիճակը կը
ներէ որ սորա տեղ այրուծի ու-
րիշ գունդ մը չ'ըրկուի :

Տըպլինէն առնուած հեռա-
գիր մը կ'ժամուցանէ թէ երեկ
յիշեալ քաղքին մէջ յոյժ բազ-
մաթիւ և յուզեալ զինք մը
գումարուել է, վերջերս եղած
ձերբակալութեանց դէմ բողո-
քելու համար : Եւստ մը կը քոտ
ատենարանութիւններ եղեր են
և որոշումներ առաջարկուել է,
սոյն ձերբակալութիւններն քը-
մահ-ճ և սահմանադրութեան
հակառակ հռչակելով, որք գիտ-
մամբ ընել կ'արուին օրինաց ա-
նշառութեանը վրայ ժողովրդին
ունեցած վստահութիւնը նը-
գաւազեցնելու համար : Ընդուն-
աւած ուրիշ որոշում մ'ալ կ'որ-
դօքէ իրլանտայի ժողովուրդը

չարունակել առհասարակ յուզ-
մունքը սոյն ձերբակալութեանց
դէմ, և ամեն օրինուոր և սահ-
մանադրական միջոցներն գոր-
ծածել՝ բանտարկեալներն ա-
զատելու համար :

Խիւ մը վարձակալք, իրենց
պարտք ունեցած վարձքը չա-
լուն համար, անանկացեալ հը-
րատարակուեցան դատական
ատենաներէն, Յուդմունքը կը
չարունակէ իրլանտայի շատ մը
կողմերը, սակայն Ֆէնիաններու
ապստամբութեան մը երկր-
ներն չափազանց կ'կարծուի,
Հոգատեարք ալ բազմաթիւ
գումարումներ ընելով, որոշե-
ցին վարձակալութեան գինը չը
կտարել, իսկ վարձու բանողնե-
րն ալ չ'ենդելով՝ պայմանաժամ
տալ նոցա պարտքերին վճարե-
լու համար, և հասարակաց՝ օգ-
տակար շինութիւններն քօջա-
լերել՝ չքուոր բազմաթիւ բան-
ւորներուն աշխատութեան գործ
հալթայթելու համար :

Պէրլին 22 նոյմ.

Պաշտօնապէս կ'ժխտուի թէ
գերմկառավարութիւնը դիտա-
ւորութիւն ունեցած լինի բա-
նակին թիւք տեղեցնելու :

Ս. Բէթէրպուրկ 22 նոյմ.

Լրաթերթը կ'հաւաստեն
թէ կեդրոնական Ասիա արշա-
ւոյդ ուսուցան բանակին հա-
մար Էփսոսադրութեան միջոցնե-
րն անբաւական զալ սկսեր են,
հաղաւոր ուղտեր մեռած
կամ կորսուած ըլլալուն պատ-
ճառաւ : Ուստի և ուսուցան
կառավարութիւնն ալ որոշեր է
թրամվէյի գիծ մը հաստատել,
ճանրուն ամենամեծ մասին տա-
լածութեամբ :

ԱՌ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏԱՅԱՐՑ

Երբեմն առ մեզ սեղանաւո-
րութիւնն յոյժ յառաջացած էր
Հարուստ սարաֆներու բնառն-
եաց անուններն գեռ ևս կ'յիշ-
ուին ժողովրդեան մէջ : Սոս-
տեթութեան այն ժամանակուան

ամեն մեծ ու փոքր պաշտօնա-
տեարք դրամ հայթայթողներն
հայք էին, որով մեծ ազդեցու-
թիւն ստանալով՝ ի պատեհ առ-
թի զայն կ'բանեցնէին մասնա-
ւորաց կամ հասարակաց բարե-
խօսելու համար :

Այսօր այս ամենայն ինչ յի-
շուաւ, մեր ամիրայից շարքն ու
չուքը անհետացաւ : Պատճառը
— Եւհազիտութիւն չգիտնել-
նիս է :

Անուարանալի է թէ բաւական
արժէք մ'է՝ առանց գրեթէ
կարգալ գրել գիտնալու ահա-
գին հարստութեանց ու ազդե-
ցութեան տէր լինելն, բայց կե-
ղեքելիք մարդու կիրքերն չո-
յելով և շատ մ'այլ բռնի միջոց-
ներով, Սակայն փորձով կ'տես-
նեմք այսօր թէ մեր դրամա-
տեարք բռնած ճանապարհն ուր
խալ է եղեր, մէկ կողմէն են-
թադրական շտհեռու յուսով մե-
ծամեծ փոխառութիւնները
ներով անանկացեալ բարձր պաշ-
տօնէից և միւս կողմէն շուա-
լութեամբ վստակածն ու չը
վստակածն մտնելով :

Եւհազիտութիւնն յիշուի
արուեստ մ'է՝ զոր պարտ է
գիտնալ դրամ ունեցողն ու զք-
րամն գործածելով ստակ վստ-
ալելիլ ուղղուն, ապա թէ ոչ հար-
կաւ օր մը կ'կործանի՝ տունը
նոյն իսկ իւր որդւոցն երբեմն
հաց թողելու :

Անցան այն ժամանակներն
յորում տղիտութեամբ գործ
կ'տեսնուի եղեր, այժմ դարուս
դրութեանը հետեւելու եմք,
վերջապէս դարուս մարդն լինե-
լու եմք :

Յոյն սեղանաւորներն հա-
րըստացան, որովհետեւ մերին
ներուն պէս նախապաշարեալ
գաղափարներ չունենալով՝ կը
գործեն ըստ այժմեան շահա-
գիտական կանոնաց :

Հայ դրամատեարք դիւրին
ճանապարհ մը գտան ու կ'չա-
րունակէին օտմ. արժէթի վրայ

բայ գործ տեսնելով և կամ ա-
նոր բերած եկամուտովն ապրե-
լու գոհանալով. տեսնեք թէ
յանկարծ հետեւեալն ինչ եղեն
ամեն տեսակ արժէթի վրայ :

Հիմայ յուսահատեալ գործ
չկայ՝ կաղաղակեն միշտ : Այս-
պէս աղաղակներով ու անգործ
նստելով բան մ'ըլլալիք չունիմք,
շանալու եմք վերջապէս միջոց-
ներ գտնել ունեցած դրամին
չահեցնելու և օգտակար բաներ
ընելու :

Կարծուածին չափ Կ. Պոլսոյ
մէջ գործի պակասութիւնն չկայ
խօսքերին դրամական կարողու-
թիւն ունեցողներուն համար է,
որք պարտաւելի անտարբերու-
թեամբ մը միւս մեզմէ յառա-
ջադէմ ազգաց վրայ նայելով կը
չատանան ու կ'ողբան :

Առաջարկ մ'ունիմք մատու-
ցանելու հայ դրամատեարք՝ օգ-
տակար՝ թէ իրենց, թէ երկրին
և թէ ազգին :

Ահաւաստիկ,

Կան շատ մարդիկ որ երկիր
ունին ու դրամ չունին վրան
չէնք շինել տալու : Դրամատուն
մը չկայ ի Տաճկաստան որ կալ-
ուածոց վերայ փոխառութիւն
ընէ :

Ուստի Դրամատուն մը հիմ-
նելու է ի Կ. Պոլսոյ վերոյիշած
նպատակաւ : Բայց ապահով-
եալ լինելու համար թէ փոխ-
տրուած ստակն արդիւնաւորա-
պէս և յայն նպատակ պիտի
գործածուի, կարելի է հետե-
ւեալ եղանակաւ գործել — Զոր
օրինակ :

Մարդուն մէկն երկիր մ'ու-
նի բայց դրամ չունի, որով եր-
կիրն անպէտ կ'մնայ և կարողու-
թիւն ունեցողին ստակն ալ արկ-
ղամուրին մէջ անշահ, Վկայ-
եալ ճարտարապետի մը ձեռք
երկրին վրայ բարձրանալիք շէն-
քին նախադիմն ամեն տեսակ
պարտք ունի քն կ'յորինուի, նայն
նախադիմք Գաղափարապետութե-
նէն կ'վտարուեալ, յետոյ ապա-

հովազրութեան ընկերութենէն որոշեալ պայմաններով կապա- հովութի շինուելիք շէնքն :

Ճարտարապետէն պատրաստեալ փաղաքապետութենէն վաւերացեալ և Ապահովագրու- թենէն ապահովեալ շէնքին նա- խագործն կ'տարուի այդ Դրա- մատան հողին տիրոջը կողմէն : Անդ պայմաններն կ'կնքուին ճարտարապետին ու երկրատի- րոյ հետ, — սեպեմբ 18-է սա- պէս, — ըստ պատրաստեալ նա- խագործն ճարտարապետն յան- ձըն կառնու տունը շինել, դը- րամներն Դրամատունէն պիտի հալթայթուին, Դրամատունէն ա- մեն տարի որոշեալ գումար մը պիտի տայ երկրին տիրոջն՝ սո- րա ապրուստին օգնելու հա- մար, իսկ քսան տարի (կամ ա-ւելի շատ կամ պակաս պայմա- նաժամալ) Դրամատունը շինու- թեան վերաբերեալ ամեն ծախ- քերն պիտի ընէ ու գոյացեալ հասոյթներն պիտի ստանայ, ան- կէ յետոյ շէնքը պիտի յանձ- նուի իւր բուն տիրոջը կամ ա- նոր յաջորդացն՝ զերծ յամե- նայն պարտուց :

Շէնքն կոկի բարձրանալ, փաղաքապետութեան երկրա- չափն ստէպ կ'հսկէ թէ նախա- գծոյն պայմաններն ճշգրիւ կը կատարուին, նոյնպէս Ապահո- վագրութեան գործակալն, Դը- րամատունէն դրամներն՝ որոշեալ ժամանակներուն ճարտարապե- տին կ'տայ, իսկ երկրին տէրն ամեն տարի որոշեալ փոքրիկ գումարն առնելով կ'բաւակա- նանայ և ոչ ալ շէնքին քովը կը մօտենայ : Շէնքն կ'մնայ, Դրա- մատունէն ճարտարապետին տըր- ուելիք ստակին մէկ մասնն կը պահէ, որպէս զի մէկ կամ եր- կու տարի վերջն շինութեան վատութենէն պատահելիք նո- րորութիւններն լինին : Յետոյ քսան տարիէն վերջն ամբողջ շինութիւնն՝ բուն տիրոջն կը յանձնուի :

Այս եղանակաւ Դրամատան փոխ տուած ստակն ապահովա- պէս շահեցաւ, երկրին տէրն ո- րոշեալ պայմանաժամէն վերջը շէնքի մը տէր եղաւ, գործա-ւորք և այլք անգործ չմնացին :

Այս գրութիւնս Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ շատ բնդ- հանրացած է և զրեթէ կար- գաւորեալ քաղաք մը չկայ ուր այսպիսի Դրամատուններ չգոր- ձեն : Արդիւնքն հրաշալի են, լիայ Ամերիկայի Շիքագօ քա- ղաքն որ հեռագհետէ երկու ան- գամ հոյ ճարակ լինելէն վեր- ջը՝ ամբողջապէս քիչ ժամանակ-ւան մէջ երկու անգամ ալ ա-ւելի գեղեցիկ կ'երայլ կառու- լուեցաւ, մինչդեռ աստ տասն քսան տարիէն յետոյ՝ Բերայի

և այլ տեղեաց հրդեհի հետքե- րէն տակաւին անհետացեալ շէն և անհետեալիք այլ չունին :

Աւստրիոյ մայրաքաղաք Վի- ճնայի՝ սուր ժամանակուան մէջ մեծամեծ շինութեամբք գեղեց- կանալն ու բարգաւաճիլն՝ մի- միայն վերոյիշեալ գրութեամբք գործող Դրամատունց հաստա- տութեամբն է :

Հայոցս մէջ տնտեսագիտու- թեան տեղեակ անձինք բաւա- կան թուով կ'գտնուին, ինչպէս և անշահ մնացեալ դրամագը- լուխներ, ինչպէս ի մեզ դրամա- տուն մը չունենամք որ ստակ չունեցող երկրի տէրերուն օգ- նէ :

Թէ՛ ազգասիրական և թէ՛ շահաւոր գործ կ'ըլլայ՝ այսպիսի Դրամատան մը հիմնարկութիւնն ի Կ.Պոլիս և այն՝ եթէ մեր ազ- գային դրամատեարց ձեռօքն լինի :

Գործը մեծ չունելու հա- մար, նախ հարկ չկայ ճէրութե- նէն վաւերացեալ և բաժնեթղթ- թեր ունեցող Դրամատան մը հիմնարկութեան ձեռք զար- նել : Այլ առ այժմ բաւական է որ Հայ դրամատեարց մի քա- նիններն ընկերութիւն մը կազ- մեն այս նպատակաւ ու գործեն 4-5 տարի, յետոյ երբ գործերն կ'մեծնան և ժողովրդեան վըս- տահութիւնն առ այս ձեռնար- կութիւնն կ'ապահովուի, գիւրին է յայժմ Դրամատան մը հաս- տատութիւնն :

Եւսով եմք թէ այսպիսի ընկերութեան մը պիտանու- թիւնն նշանակելով մեր դրամա- տեարց, մայրաքաղաքիս մէջի այս պարագն փութով կ'եցվի՝ մեր յայտնած գաղափարն ի նկատի առնուելով :

Փ* * *

ՎԱՆԷՆ ԱՐՁԱՂԱՆԻ

(Տես թիւ 1118)

Ժողովուրդ մը երկու միջո- ցով ունէ բռնի վրայ գաղափար կատանայ, մէկը լսելով, երկրորդ- կարգաւով : Վասպուրականի ժո- ղովուրդը դեռ հասած չէ այն տեղ որ կարգաւով ուղղութիւն մը ընտրէ իւր համար և ըստ այնմ ընթանայ, այլ քանի որ ազգէս է՝ եկեղեցւոյ բնմէն լը- սելով է որ ունէ բռնի վրայ գաղափար կատանայ : Արդ թէ որչափ ծուռ քորոզներ կ'յսէ այնպիսի բաներու վրայ որք կ'Պոլիս և այլուր նուիրական կը համարուին, թէ ինչպէս վա- նայ ժողովրդեան լսածներն հա- կառակ են Կ. Պոլսեցի և այլ տեղացի Հայոց յաճներուն, թէ ինչպէս վանայ մէջ տարբեր ուղղութեան մը կառավորողութիւն Հայն քան զոր ուղեցոյց բռնած է իրեն ուրիշ գաւառացին, բա-ւական կ'համարիմք միայն քա-

նի մը օրինակներ առաջ բերել : Նախ զի այս տեղ ազգէս կղեր- ներն մեղաց պատիժ կ'համարին : Իրդաց հարստահարութիւննե- րէն, երկրորդ՝ որպէս զի կըրկ- նութիւնը ըրած չլինիմք՝ այս տեղ պիտի գնեմք երեմիա ե- պիսկոպոսի մի ուրիշ քարոզալ զոր դարձեալ Արարուց Ս. Աս- տուածածին եկեղեցին խօսե- ցաւ, ես իմ ականջով լսեցի և որոյ նման քարոզներ հապար- անդամ խօսած է նա քաղաքիս և Այդեստանի բոլոր եկեղեցի- ներուն մէջ :

Երեւ, ըսաւ, դպրոց դըպ- րոց առեր կ'սօսան աշխարհա- կաններն, ժողովուրդն ինչ ար- զիւնք պիտի տեսնէ քանի որ նոքա աշխարհականաց ձեռքն են : Ժողովուրդ, ըսաւ, եթէ կ'տեսնէք որ դպրոց մը եկե- ղեցականաց տեսչութեան տակ չէ, զիտցէք որ անօգուտ է այն դպրոց . . . պէտք է որ Հայոց մէջ որչափ վարժարան- ներ կան, ամենքն ալ եկեղե- ցականաց յանձնուին : Այսպէս չըլլալէն է որ մեր ազգը այս գոթաղբ վիճակին հասեր է, որ անաստուածներ, անկրօններ շատցեր են, պահք լուծողներ չորս կողմ կ'վախան, զգէնքի, այդ գոթիտից գործիքի՝ վրայ գաղափարներ սկսած են զար- թիլ, հետեւապէս հայերն չեն տարբերի այլ ևս ֆուրդերէ, որոց միայն կ'վոյելէ այն «սա- տանայական գործին, զէնքն :

Շարունակելի

ՄԻՇՏ ՔԻԼԻՐՏԻՍԹԱՆ

Անցեալներն թրօթթըր հա- ղարապետին՝ Տիգրանակերտի և Կարնոյ անդղ հիւպատոս ան- ուանումը ծանուցանող Լուտ- րայի պաշտօնական թերթին մէջ տեսնուած «Քիւրտիսթանի անդղ հիւպատոս» պարբերութեանը մեր ազգին մէջ հանած յուզ- մունքը կ'յիշեն :

Այս դէպքը ազգ. ընդհ. ժո- ղովոյ մէկ նստին մէջ խորհըր- հըրդարանական յանձնախմբին ուղղեալ հարցման մը և դրա ստուգութեանը վրայ վսեմ : Օտ- եան էջիւն յայտնած իրաւացի կասկածանաց առարկայ լինելն ալ կ'յիշեն :

Խորհրդարանական յանձ- նախմբին բերած բացատրու- թեան պատասխանն ալ կը յի- չենք թէ Ս. Պատրիարքը այդ բանին գործածութեանը դէմ բողոքի էր Սըր Լէյարտի :

Սոյն բացատրութեան մի- ջոցները՝ դարձեալ անդղ լրա- գրաց ոմանց և հեռագրաց մէջ «Քիւրտիստան» բառը Հայաս- տան» բառին փոխուած տես- նուելով «սաի Պատրիարքին բո- ղոք» արդիւնքն է՝ քսողներ

գտնուիլը մեր ընդհ. ժողովին մէջ, և խորէն նարպէյ սրա- ղանին ալ այդ կերպ մտածման անտեղութիւնը ապացուցանելն ալ կ'յիշեմք :

Զատնք կ'յիշատակեմք դիտ- մամբ, անցեալ մերձաւոր պա- րագայներն չմոռցուելու համար :

Սակայն անգղիական կա- պոյտ-Տետրակին, որ դեռ նոր հրատարակուելով անգղ. խոր- հըրդարանին հաղորդուեցաւ, սկիզբէն մինչև վերջը դարձեալ այդ բառը «Քիւրտիսթան» իր նոյնութեամբը պահած է, առանց ալափոխուելու, Տիգրա- նակերտի կողմանց Հայաստանի Քիւրտիսթան» եւ կարնոյ ու վանայ կողմանց ալ «Արեւելեան Քիւրտիսթան» անունը տրուե- լով, յորմէ կերեի թէ մեր ազ- գին այդ բողոքը ազգեցութիւն մը չընեցէն զատ անգղ. կառա- վարութեան մօտ, Անգղիա ալ չէ ուղած Հայաստան» անուամբ օսմ : Գաւառ մը ճանչել, որոյ պատճառը կ'տեսնուի Սըր Լէ- յարտի առ Լորտ Սալիդպըրի ուղղած 79 յու. 1 թուով նա- մակին մէջ, Ս. Պատրիարքին բո- ղոքագիրը ներփակեալ հաղոր- դելուն առթիւը առ մարդիցն : Ահա տակ նախ այդ մասին առ Սըր Լէյարտ՝ Ս. Պատրիարք հօր գրած զաղդիրէն նամա- կին թարգմանութիւնը :

Ներսէս Սրբաղանէն

Առ Սըր Հէրի Լէյարտ

1 յուլիս 1879

«Վսեմապատիւ դեսպան

«Պատիւ ունիմ ծանուցանել թէ Ձեր վսեմութեան յն. 27 թուով առ իս ուղղել բարեհա- ճած նամակիդ (1) ստացայ : Ունիմ զժառղդ ժողովրդոց համար Ձեր ըրած ազգու պաշտ- պանութեանը մասին նորէն պատք կղգամ շնորհակալու- թիւնս յայտնել Ձեզ :

«Ինչիւ թէ այդպիսի պաշտ- պանութիւն մը կարենար փըր- կել այդ ժողովուրդը քովսէր- ներուն ձեռք առած միջոցնե- րէն հետեւելիք աղետքներէն, և բոլոր ազգակիցներս և մաս- նաւորապէս Ռարձը Հայք բնա- կող ազգակիցներս այդպիսի պաշտպանութեան մը արժանա- նային :

«Իրենց հարց տրեամբն ու քրտամբը ուղեւալ երկրին վը- րայ բնակող Հայոց շատ ծանր կ'գայ ինքզինքնին լքեալ և ֆրդաց զոհեալ տեսնելը : Ասոնք (հայերն) այնքան հարստահա- րութիւն կրեր են որ, պատ- մութեան մէջ անուն չունեցող,

(1) Այս նամակին օրինակը Կապոյտ-Տետրակին մէջ չգրա- նուելով, ինչ բանի վերաբեր- եալ ըլլալն չզիջողութիւն Ս. թ. :

և պատահամբ իրենց բնական
երկրին հետ ունէ տառապանքն
զուրկ, այլ մինակ իրենց քայ-
լերուն ետեւէն թողած արեւան
հետքովն ծանօթ այդ խում-
բերուն (քիւրաքիւրուն) առաջը,
անոնց (հայերուն) իրենց վիճա-
կին նկատմամբ զիրարագրած լի-
նեղին ներքին է:

«Ուստի կ'կարծեմ թէ կար-
նոյ անդղ. հիւպատոսին պաշ-
տօնաբաշխութիւնը ծանուցա-
նող լրագրաց հրատարակման
կերպին մէջ բացէ ի բաց սխա-
լում մ'եղած է. քանզի կարին
իս. վանայ. Մշոյ և խորքերի
նման՝ Հայաստանի մէջն է. եւ
Հայաստանին անունը ֆիւրտիս-
տանի փոխելն երբեք չ'կրնար
ընդունուիլ:

«Ի բաց թողով այս անուա-
նափոխութիւնը, որ վերաբո-
ւած է Հայոց ամենէն փափուկ բղ-
գացումներն և անոնց մեծ վիշտ
պատճառած է. և որ սակայն՝
նորէն կ'կրնանք մեծ օգուտ
հետեւանք ըլլալու է. Հայաս-
տանի մէջ խել մ'անգղիացի
հիւպատոսաց հաստատութիւնը՝
Հայոց կեցութիւնը պահպան-
ուելուն առաջին մէկ նշանը, եւ
վիճակունտն բարեփոխելու
մէկ գրաւականն է. և այս
առթիւ սոյն հիւպատոսաց հաս-
տատութիւնը զիս յատկապէս
շնորհակալ և երախտագէտ կը
կացնէ. քանզի պաշտպանու-
թեան մը ներքեւ գտնուած ըլ-
լալու համոզումն ու զգացումը՝
Հայոց համար խել մը խառնա-
կութեանց առաջնն առնելու
կ'նպաստէ:

Հրեշտակաւ Պարտիստ
ՆԵՐՍԷՍ Արքեպիսկոպոս»

Սբր Լէյարտ սոյն բողոքա-
գրոյն առանց իր կողմէն պա-
տասխան մը տալու Ներսէս
սրբազանին, կը բաւականանայ
զայդ իր յատուկ մէկ նամակա-
յը առ Լորտ Սալիզպրի հաղոր-
դելու Սբր Լէյարտի յիս. 1 թը-
ւով սոյն նամակն արդէն Լրա-
գրոյս 1105 թուոյն մէջ հրա-
տարակուած լինելով. հոս վե-
րջստին յառաջ բերելու հարկ
չեմք տեսնել. մինակ համառօտ
քաղաքաւոր կընեմք. ցոյց տա-
լու համար թէ ինչո՞ւ Անգղիա
ալ Ռ. Դրան պէս չէ ուզեր «Հա-
յաստան» գաւառ մը ճանչիլ և
այդ բառին գործածութիւնն
ընդունիլ. «Քիւրաքիւրուն» ա-
ւելի նախաձեռնար համարելով:

Սբր Լէյարտ իւր այդ նա-
մակին մէջ կրնէ թէ «Ի. Պոլսոյ
Հայոց Պատրիարքէն ստացած
մէկ նամակս, որում պատասխա-
նելու հարկ չտեսայ. ներքեւ
եալ կ'ըրկեմ Ձեր Մեծութեանը
Պատրիարքը կ'գտնեմ Հայաս-
տանի տեղ ֆիւրտիստանի հիւ-
պատոս մը գրուած ըլլալուն
դէմ, և կ'յայտեն թէ՝ թրօթ-
թոր հաղորդակտնի հիւպատո-
սական իշխանութեան ներքեւ
գտնուած թուրք երկրին բուն
անունը Հայաստանն է. Պոլսոյ հր-
ատարակեալ Յոր-տիւ-Պոսթօր
թերթին մէկ հատուածն ալ
կ'արեւոյժ միտանց կ'ըրկեմ, որն
սր մինչոյն գտնագտն ընելով:

կ'յայտեն նաեւ թէ Պատրիարքն
այ այդ սխալ անուան գործա-
ծութեանը դէմ խստիւ բողոքե-
ր է ինձի:

«Արդէն ծանուցած եմ Ձեզ
թէ վորձ կըլլայ օսմ. Ասիոյ մէջ
Եւրոպայի և կամ Ռուսիոյ ձե-
ռօք ինքնօրինի (օթօնօմ) գա-
ւառ մը հաստատել «Հայաս-
տան» անուամբ, վերջը զայդ
անկախ պետութեան մը փոխե-
լու պայմանաւ: Բ. Դուռը Բու-
մէլիի մէջ ստացած փորձառու-
թեանէն ետքը, բնաւ չ'յուսաց-
ուիր որ այսօր ալ աստիկ ձեռ-
նարկ մը քաջալիքէ. Բ. Դուռը
«Հայաստան» անուամբ գաւառ
կամ նահանգ չ'ճանչեր, այդ ա-
նունը անձանթ է իրեն, և Բ.
Դուռը՝ Հայոց Պատրիարքին
ուղած անուամբը հիւպատոսա-
կան պաշտօնի արտօնագիր չը
տար. այն ատեն Հրեշտանի
անուամբ ալ կրնայ հիւպատոսի
մը հաստատութիւնը պահան-
ջվիլ իսկ ես կրկին և կրկին ծա-
նուցի Դրան որ եթէ իր խոս-
տացած բարեփոխումն անյա-
պաղ չգործադրէ Ասիոյ մէջ, և
այդ ժողովրդին պահպանու-
թիւնն ու բարեք վարչութիւնը
չապահովէ, շատ չանցած Հայոց
ազգայնութեան և զեռ ուրիշ
խել մը ազգայնութեանց ալ
խնդիրներ կրնան ծագել, որոյ
հաւանականաբար վախճանը կը-
լայ Սուլթանին իշխանութեան
տակի երկրներուն վերստինը-
ւադումը:»

(Ահա ասոր համար ալ Անգ-
ղիա ալ չ'կրնար ընդունիլ Հայաս-
տան անունը, զի այդպիսի ան-
ուամբ Օթմոմ երկրի մը հաս-
տատութեանը կաշխատի եղեր
Ռուսիա, Ասի չոր խօսքէ զատ
ուրիշ բան չէ, սոսկ պատրուակ
մէն սոսի ուղղուած բանք չըն-
լու համար, զի եթէ Ռուսիա
այդպիսի բան մ'ընել ուղած ըլ-
լար, Անգղիոյ անունը այդ կող-
մերը չհասած՝ այդ բանն եղած
լինցած էր:

Ռուսիա կամ Եւրոպաց ու-
ղածին ընելու համար Անգղի-
ոյ բերանը չեն նայիր:)

Վաղըթ երէկ կ'հաւատէ
թէ՝ Վեհ. Սուլթանը հրաման
չնորհեր է Ռուսիոյ խնդրոյն մէջ
թուր յանցաւորաց ընդհանուր
ներսեմ հրատարակել:

Այս առթիւ Մարտչէն նոյմ.
7 թուով հեռագիր մը կ'հրա-
տարակէ, որ կ'ձեռնուցանէ թէ
Ռուսիոյ խնդրը լինցաւ, ան-
գործութիւնը կատարեալ է. ա-
մեն ոք տաճիկ թէ քրիստոն-
եայ՝ կուսակալ Սաիտ բաշայի
սոյն յաջողութեանը համար խըն-
դակցութիւն և շնորհակալու-
թիւն կ'յայտեն:

ՍՅԼԵԻՍՅԼԵ

Հայրթիոյ սեղանաւորաց
հետ Բ. Դրան համաձայնած
պայմանագիրն ու որոշումը կայ-
սերական վաւերացման ենթա-
կուելով, այսօր կամ վաղը հը-
րովարտակին երեւը կ'պատուի
Ռուսիա կարգադրութեանց
պայմաններն հետեւեալներէն կը
բաղկանան:

1) 1880 յնվ. 1էն սկսեալ,

արտաքին և ներքին ընդհ. պար-
տուց արժէթղթոց տոկոսն աղբ-
վարման համար Բ. Դուռը
տարին 1-350-000 օսմ. ոսկի կը
յատկացնէ, 2) տարին 2 ան-
գամ վիզամանալ վճարմամբ,
առաջին վճարումը 1880 յիս. 1ին
տեղի պիտի ունենայ. 3) առ-
այս յատկացեալ հասոյթքն են
ձխախտի, աղի, ըմպելեաց,
դրոշմի, մետաքսի և ձկան
տուրքերէն առնուելիք 1-100-
000 ոսկի տարին, մնացոմն ալ
Օսմ. Պանքային ձեռօքը պիտի
վճարուի Արեւ. Բումէլիի և
կիպրոսի տարեկան հարկերէն,
վերոյիշեալ հասոյթից վարչու-
թիւնն ալ յնվ. 1էն շարունակ
10 տարուան համար պիտի յան-
ձնուի պայմանագրին մասնակ-
ցող հետեւեալ սեղանաւորացը
ժողովոյն, որք են Պ. Պոս.
թոր, Տրօմ, Պոն Հատս, Ճ. Չա-
րիֆի, Ս. Ֆէրիմանէզ, Պ. Տու-
պիլի, Լ. Էվենիւրի, Թ. Մալ-
րօքօրտաթօ, Վլասթօ, Պարքէր,
Սթէֆանօլի, Լ. Չարիֆի և Ճ.
Քորօնիօ:

Վերոյիշեալ հասոյթներն ալ
եթէ չբաւեն, Դանձը պիտի թ-
րացնէ պակասը. 4) 1-350-000
ոսկի պիտարէն ցուցուած հա-
սոյթներէն զատ, Բ. Դուռը
նաեւ օսմ. արժէտեարց կ'յատ-
կացնէ Ա. Պուկարիոյ հարկը, և
արժէթղթի վերածեալ օսմ.
պարտուց՝ Սրպիոյ, Դարտա-
ղի և Պուկարիոյ բաժնին ին-
կած տուրքերէն՝ Բ. Դրան մը-
նացած թուր գումարը, Բ. յա-
ռաջիկային տրուելիք թուր նոր
տրոց 1/3ը. Դ. Մաքսատան սա-
կագնոց փոփոխութեան յա-
ռաջ գալիք յաւելումոց հա-
սոյթից 1/3ը. Դ. Բաթէնի յա-
րէնքը գործադրուելուն պէս
Թեմէթթիւ տրոց վրայ Բաթէն.
թի տուրքին ունենալիք յաւել-
ուած գումարը, թուր սոյն հա-
սոյթները եթէ 1-350-000 ոսկի-
էն աւելի գումար մը արտադ-
րեն, այն ալ կրկին արժէտեարց
տոկոսներուն վճարմանը պիտի
յատկացուի:

5) Բ. Դուռը օսմ. արժէ-
տեարց փոխանորդացը հետ հա-
մաձայնութեամբ պիտի որոշէ
թէ յատկացեալ և թէ յաւել-
նալիք հասոյթից բաշխման և
վճարմանց եղանակը. 6) սոյն
կարգադրութիւնը 10 տարի պի-
տի տեւէ, այնուհետեւ ներքին
և արտաքին օսմ. արժէթղթոց
տոկոսեաց և զլիսավճարաց թեր
հաշիւ տրուած սոյն ստակե-
րուն վերջնական հաշոց կար-
գադրութիւնը ուրիշ նոր որոշ-
մամբ մը պիտի կատարուի. Բ.
Դուռը ներքին թէ արտաքին
օսմ. արժէտեարց հաճութիւնն
ու ձեռքնուորութիւնը չտալցած
ներկայ որոշումները 10 տարիէն
առաջ փոփոխութեան չպիտի
ենթարկէ:

Սոյն կարգադրութեան դէմ
Անգղիոյ դեսպանը բողոքի է
կըսուի, իսկ ասի տուրքութեան
կարօտ է:

—Այսօր Արիֆէ ըլլալուն
հակառակ, Բ. Դուռը դարձեալ
բաց պիտի մնայ. և մինակ վա-
ղը Պայրամին առաջին օրը գոց
կ'ենալով, միւս օրերն ըստ սո-
վորութեան բոլոր պաշտօնա-
րանք գործենուն պիտի զբա-
ղին:

—Գարատաղի դեսպանը Ե-
րէկ Բ. Դուռն երթալով Սալա-
բաշայի հետ տեսակցեալ է Կու-
սինէի խնդրոյն կարգադրու-
թեանը համար:

—Լ'Արիֆիսթ անուն երու-
ժքշտական թերթին չոր. օր հը-
րատարակեալ Չրդ. թիւր Պ. Ա-
րապիտիոյ գողտրիկ մէկ թու-
քան կ'պարտեալէ, որ բաւա-
կան ճաշակով չ'ընուած է:

—Հապէշայ Թեոդորոս թա-
գաւորին որդին Ալամայօն իշ-
խանը, որ Անգղիոյ տարուած
էր. նյմ. 1էն լիծ քաղքին մօ-
տերը՝ սրտի հիւանդութենէ մը
մեռեր է:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաջ հասած

Պէրլին 22.—Պիզմար իշխա-
նը զայդ դեսպան Պ. աղ Սէն-
վալիէի հաղորդեց աւստրո-
գերմանական զաշնագրին օրի-
նակը, յորում Գաղղիոյ վերա-
բերեալ ունէ կէս մը չգտնը-
ուելով բնաւ, Գերմանիոյ և Արս-
տիոյ երկրներուն ալ ամբող-
ջութեան փոխադարձ ապահա-
վութեան տա կ'առնուած չէ:

Բարիդ 22.—Երէկ և յեռան-
դին ճէզայիրի մէջ մեծ հըր-
դեհներ պատահեալ են:

Աղէկսանդրիա 22.—Եզրիպ-
տոսի դէմ Հապէշաստանի բռ-
նած զիրքին վրայ, Անգղիոյ
կառավարութիւնը իր հայատա-
կաց շահոց պահպանութեանը
համար Սիկլ անուն պատերազ-
մական շոգենալը Մասովի զըր-
կեց:

Մատրիա 22.—Օտար արմը-
տեարց աղաաօրէն Սպանիա
մտնելը երեսփ. ժողովէն մեր.
ժուեցաւ:

Հոսով 22.—Պապին արտա-
քին գործոց վերադասուելու կար-
գին ալ Սիմօնի, Պոնայէն եւ
Հերսէքէն զատ, Պալքանի գա-
ւառաց մէջ ալ պապական նուի-
րակութիւններ հաստատուելու
մասին՝ Պապին ծրագիր մը ներ-
կայացուց, որն որ յիշեալ գա-
ւառաց իշխաններուն ալ պիտի
հաղորդուի:

Ճէզայիր 23.—Նոր հրդեհ
մ'ալ պատահեցաւ երէկ Մաք-
սատան միտրանոցը, բայց շու-
տով մը մարեցին:

Հոսով 23.—Հաւատարմ կ'ե-
րի թէ պաշտօնէութիւնը այս.
պէս պիտի կազմուի.—Պ. Պ. Բա-
րոյի և Արտա. գործոց, Տիրբե-
թիս ներքին, Վիլլա Արդարու-
թեան, Մարիանի Գանձուց, Պա-
քարիի Հարկչ. շինութեանց:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Այս առաւօտ բացուեցաւ 11-34

Բումէլի	37 50
Թ. Գլխաւոր	960-00
Պրիմ	375 00

